

El conte de la Caputxeta Vermella i la Vella Quaresma

Aquesta experiència que us vaig a contar és de les primeres realitzades com a mestra d'infantil, per no dir la primera. Està temporalitzada en el curs escolar 2006/07 d'un centre públic d'infantil i primària de la ciutat d'Alcoi, durant una Setmana cultural dirigida al "Conte i la literatura Infantil i juvenil". Us la conte perquè el fet de compartir les nostres experiències els uns amb els altres ens enriqueix moltíssim.

Aquesta en concret naix com hem dit d'una setmana cultural, però abans us contaré un poc els passos previs per fer-la i com es va dur a terme.

Posada en comú d'idees.

Tots i totes les mestres pensarem en quin conte escollir per treballar la setmana cultural. Hi hagueren diferents opcions: Els 3 porquets, l'aneguet lleig, la caputxeta vermella,...finalment decidirem modificar el conte de la caputxeta i incloure al personatge de la Vella Quaresma, ja que aquesta setmana coincidia amb la Pasqua i no volien deixar de treballar els elements característics de dita festa.

Perquè elegim la Vella Quaresma?

Sobretot perquè a poc a poc ens permet treballar el nostre patrimoni artístic, social i cultural, i així anar adquirint alguna de les nostres costums.

Qui és la Vella Quaresma? Doncs en poques paraules diria, que és una dona velleta amb 7 peus, cadascun d'ells correspon a una setmana de la Quaresma.

De manera que passen les setmanes anem traient un peu cada setmana i diem que el dia que el traïem no podem menjar carn, sols peix (com diu la tradició catòlica). Per ampliar aquest concepte podem llegir diferents documents com són:

VELLA QUARESMA

Representació de l'expulsió de la mort i de la Quaresma. Adopta la forma d'una vella arrugada i xaruga, amb set cames que va perdent d'una en una a mesura que van passant les setmana de Quaresma. Va vestida com una pagesa mallorquina (coneguda com a Jaia Corema) o una vella catalana, amb riques robes de seda. A les mans duu o bé dos bacallans, o bé un bacallà i una graella. Era l'encarregada de procurar de que els infants mengessin peix per Quaresma. Se'ls amenaçava dient-los: "Si menges carn, sa Jaia Serrada vendrà i se t'endurà". Com veieu, rep molts de noms. http://ca.wikipedia.org/wiki/Vella_Quaresma

La Quaresma. Abstinència, dejuni, penitència i purificació són les característiques que mana la tradició catòlica per aquests 40 dies abans de la Pasqua. La Quaresma comença el primer dijous després del Dimecres de Cendra i finalitza el Diumenge de Rams. Popularment, però, la Quaresma és l'enemiga del Carnestoltes perquè representa la tristesa, i el recolliment vers l'alegria, la bogeria, la disbauxa i el color. Simbòlicament es representa com una vella llargaruda, antipàtica, esquerpa i amb set cames, una per a cada setmana del cicle. Sempre va vestida de negre, amb un bacallà a la mà i un cistell ple de verdures.

<http://www.lamalla.net/especials/carnaval2000/tradicions.htm#Quaresma>

<http://www.unitat.org/etnia/tic.pdf>

El dimecres de Cendra, és el primer dia de Quaresma (o el darrer de Carnestoltes), dia en què el ninot de Carnestoltes és dràsticament destronat per la Vella Quaresma, figura representada popularment per una vella xaruga tota vestida de negra portant un bacallà en una mà i un cistell amb verdures a l'altra, les menges permeses en aquesta època d'austeritat. Una característica especial d'aquest personatge són els set peus simbòlics de les set setmanes de duració de la Quaresma, que en tornar de missa cada

diumenge li eren tallats davant l'expectació dels més petits. El diumenge de Pasqua se solia tirar al foc la figura sense peus.

Després del període de disbauxa del Carnestoltes, la Quaresma és un llarg temps d'abstinència i de purificació. És el preludi de l'obligada tristesa que acompanya la Setmana Santa. Quaresma equival a quarentena, i es fa en record dels quaranta dies de penitència i dejuni que Jesús va passar al desert.

Les botigues de queviures penjaven una figura d'aquestes a la porta per recordar als clients les privacions que comportava aquest període. Les bacallaneries hi penjaven un bacallà sec amb set arengades com a símbol de les set setmanes.

Una manera d'exterioritzar l'alegria en arribar al mig del període quaresmal era la representació de "**Serrar la Vella**" que la mainada s'encarregava de realitzar el quart dimecres.

Colles de jovent amb un tronc d'arbre, una serra i un cistell recorrien el poble i a cada casa serraven una mica el tronc per la meitat al so de diverses cançons.

En acabar eren obsequiats amb ous, botifarres, cansalada, fruita seca o diners, i del que recaptaven feien un berenar plegats com a anticipació infantil de les Caramelles. I és que la Quaresma es fa molt llarga, tal com diu la dita "**Això és més llarg que la Quaresma**", per indicar un període de temps d'excessiva durada.

En el tema gastronòmic, el peix hi ocupa un lloc preferent. Antigament les peixateres recorrien amb gran cridòria les poblacions. Portaven grosses paneres de peix i muntaven parades al bell mig dels carrers. El bacallà era el principal peix d'aquests dies de la Quaresma i era consumit en grans quantitats.

El bacallà d'avui en dia està molt més car que abans i no té res a veure amb el bacallà d'abans que era molt més molsut i de mica en mica ha anat desapareixent aquell plat tan quaresmal d'abans com era el bacallà amb arròs, bacallà amb samfaina, etc.

Aquests dies apareixen també les arengades, les sardines, els ous durs amb pèsols, els espinacs amb panses i pinyons i tota classe de verdures i hortalisses. Una cobla ho resumeix així:

**Set setmanes de Quaresma
Només hem pogut menjar
Arengades rovellades
Mongetes i bacallà**

Però un dels elements característics de la gastronomia tradicional que millor ajuden a passar aquests dies d'abstinència són els populars bunyols (dit a l'Empordà brunyols) de vent o farcits de crema. **Montserrat corregidor.**

Com veiem és un element religiós i per la qual sempre s'ha tractat en l'àrea de Religió, de fet algunes persones no els agrada treballar-la i la rebutgen perquè no volem tractar temes "religiosos". Personalment pense que amb ella treballen aspectes importants referits amb la matemàtica (pensament acumulatiu, traure i llevar,...) i el què considere més important, conèixer i respectar el patrimoni.

En aquesta experiència intente explicar alguna de les nombroses tradicions que ens pertanyen com a poble perquè són una font de patrimoni a la qual hem de donar molta importància. Ferran Soldevila es va dedicar més a la historiografia i, pensant amb l'obra que va publicar l'any 1968, Què cal saber de Catalunya?, cal fer-nos la mateixa pregunta

TEMPORALITZACIÓ

El calendari establert per la setmana cultural fou de 6 dies. En aquests dies tots els matins es seguia la programació general anual, a excepció dels últims dies (4 dia - bullir i pintar els ous, 5 dia- fer la mona, 6 dia –eixida al parc per menjar la mona) i també l'assaig del teatre (on sols assistien els participants).

Per altra banda, tots els dies per la vesprada realitzarem tallers on hi havia alumnes de totes les edats distribuïts equitativament. Els tallers foren els següents:

- Decorats i vestuari – relacionat amb el Teatre (Mural, disfresses, caretes,...)
- Titelles – fetes de pal amb els personatges del conte (llop i caputxeta)
- Milotxa – Amb un full de paper DA4, cordell i gomets.
- Mòbil – amb arc de sant Martí, 2 conillets i una papallona.

Tots els productes elaborats els podem veure en l'annex.

Elaboració del conte.

Es pot dir que el conte és exactament igual que el original, però amb algunes modificacions evidents com podem observar. Les més importants a remarcar són:

- El llop no vol menjar-se-la a la caputxeta, sinó que vol menjar-se la mona.
- La iaia passa a ser la Vella Quaresma.

Presentació del Conte i Visita de la Vella Quaresma.

Uns dies abans de la setmana cultural, tot el cicle d'infantil vam rebre la visita de la Vella Quaresma en la sala d'usos múltiples. D'aquesta manera va llegir el conte als nens i nenes i ens va donar un regal per cada un dels infants (El carnet de la Biblioteca de l'escola).

Tots s'il·lusionaren moltíssim en la visita de la Vella, cosa que va servir de motivació per començar la setmana cultural.

Elecció dels personatges i assaig del teatre

Per fer la selecció es va tenir present que els personatges principals foren de les classes de 4 i 5 anys, i aquells que formaven part del decorat tant de 3, 4 i 5 anys. Va ser un poc complicada l'elecció ja que molts nens i nenes volien participar-hi i no tots podien eixir en l'obra.

L'assaig era fet pels matins després de l'entrada a l'aula. La duració de cada dia fou d'uns 25-35 minuts aproximadament.

- Llegir dues voltes el conte, remarcant els diàlegs que s'esdevenen (mare-caputxeta, llop-caputxeta, llop-Vella, llop-caputxeta, Vella-llop-caputxeta) i quines accions o moviments van a fer.
- Cantem entre tots la cançó de la Tarara quan la Caputxeta es passeja pel bosc.
- Centrar-nos sobretot en el diàleg de la Caputxeta, la mare, el llop i la Vella Quaresma.
- Accions dels participants que formen el decorat:
  - Conills ixen per darrere saltant i es queden quiets davant d'un flor.
  - Papallones ixen volant de davant, i es queden quietes davant d'un arbre.
  - Els arbres mouen un poc els braços.
  - Les flors inicialment estan assegudes i després s'alcen amb cara d'alegria.

Taller dels decorats i vestuari.

En aquest es van preparar coses per ser pintades tant per nens de 3 anys com de 6 anys. Allò que vam preparar fou bastant variat:

- Cartes (de conill, llop, papallona)
- Ales de papallona.
- Arbres
- Mural d'un bosc.
- Disfresses (vella quaresma, mare, llop)

En aquest van tindre present que tots participaren en el Mural (les parts més grans pintades per nens/es de 3-4 anys i les més menudetes i amb més detall per alumnes de 5-6 anys degut a la precisió en la psicomotricitat fina).

El fet de la neteja era fonamental al acabar les activitats, per reforçar l'hàbit tant important com és la neteja.

Cada dia ens despedim dels participants del taller de decorats contant-los el conte i cantant entre tots la cançó.

D'aquesta manera el que pretenem és aconseguir uns objectius didàctics ben clars.

OBJECTIUS:

- Conèixer diferents elements de la festa "La Pasqua"
- Identificar els ingredients de la recepta de la mona.
- Conèixer manifestacions artístiques populars (cançó de la Tarara)
- Valorar l'ús del diàleg per resoldre conflictes.
- Valorar el treball en equip.
- Participar en diferents tècniques de treball plàstic.

El teatre de la Caputxeta Vermella i la Vella Quaresma.

Vet aquí que una vegada hi havia una nena que tothom anomenava Caputxeta Vermella perquè duia sempre una caputxa d'aquest color. Els dies de pasqua li agradava eixir pel bosc a envolar la milotxa i cantar la cançó de la "tarara". (cantar cançó)

El dia de Pasqua	la tarara mare
Pepito plorava	que la balle jo.
perquè el catxirulo	Ella porta pirri
no se li envolava.	ella porta pirri
La tarara sí	ella porta pirri
la tarara no	també polissó.

Un dia la seva mare li va dir:

- Caputxeta, vols que li fem un regal a la Vella quaresma?
- Si, si,... podríem fer-li una mona.

Totes dues prepararen els ingredients (farina, sucre, aigua, llevat i un ou bullit) i amassant amassant feren una mona. La posaren al forn, i de l'oloreta tan bona que feia el llop es va acostar.

- Mmmm...quina oloreta més bona fa. M'agradaria menjar-me-la – va dir el llop allí amagat.

Quan ja estava feta la mare va dir:

- Pren aquesta cistella i la portes a la Vella Quaresma.

La nena va dir adéu a la seva mare i s'allunya de casa molt contenta amb el regal que havien fet.

Era un dia preciós, tot estava ple de flors, les papallones volaven al seu voltant i els conillets saltaven i saltaven molt contents.

Darrere d'un arbre, el llop famolenc vigilava els seus passos i es digué:

- No puc agafar-la ací perquè em veuran els llenyataires.

S'acostà a la Caputxeta i li preguntà:

- On vas, bonica?

- Vaig a veure a la Vella Quaresma, que li porte un regal.

El llop es va acomiadar de la Caputxeta dient-li que tenia molta pressa.

- Adéu, adéu que tinc molta pressa

Pel camí del bosc, la nena s'entretenia, mirava els ocellets, les flors i saltava i cantava amb els conillets. (cantar i ballar la Tarara)

Però el llop va ser més espavilat i va arribar a casa de la Vella Quaresma molt abans que la Caputxeta. I va trucar a la porta.

- - Toc- toc. - Qui es? - Soc la Caputxeta. - Ara obric.

En veure que era el llop es va esglaiar i va fugir corrent a amagar-se dins d'un armari. Ella sabia que el llop no la trobaria allà.

El llop, va pensar que era millor preparar-se abans que arribés la Caputxeta, es va posar una còfia de l'avia i es fica al llit.

Al cap d'una estona va entrar la Caputxeta.

- Toc-toc...

- Qui és?

- Soc la Caputxeta.

Passa filla, passa. Digué el llop imitant la veu de la Vella.

Bon dia, Què estàs malalta?

Si.

Quines orelles tan grans tens?

Son per escoltar-te millor.

I quines dents tan llargues tens?

Son per menjar-te millor.

Va cridar el llop saltant del llit i abalançant-se sobre la nena, que es va esmunyir com va poder. De sobte, el llop comença a plorar desesperat.

Buaaa, buaaa....

Al veure'l plorar la Vella i la Caputxeta s'acostaren a ell per a saber que li passava.

- Que et passa Llop?

- Tinc moltes ganes de menjar-me la mona que ha fet la Caputxeta, però no me'n vol donar.

- Però, llop, ens has esglaiat moltíssim.

- Clar home,... clar, sempre cal demanar les coses per favor

Finalment, van decidir compartir la mona, i quan se la van menjar, la Vella Quaresma els ensenyà les paraules màgiques:

Ací em pica, ací em cou, per ací em menje la mona i ací t'esclafe l'ou.

Espero que hagi estat del vostre grat, i també que pugui servir com un petit instrument de promoció de la nostra cultura.

ANNEX

LA VELLA QUARESMA 2007

A les nostres cases, la Vella Quaresma era una mena de calendari que usàvem per tal d'anar marcant el pas del temps en les llargues set setmanes quaresmals. La Vella, cal retallar-la el Dimarts Gras, l'últim dia dels Carnestoltes, i cal penjar-la, el Dimecres de Cendra, en una finestra de la casa que done a l'exterior. Recordeu que cal retallar ben retallat l'espai que hi ha entre peu i peu... Els dissabtes de Quaresma li tallareu un peuet. Així, sempre sabreu quantes setmanes faltena per a que arbebe la Pasqua... I quan li talleu l'últim peu, ja estarem en la Nit de Glòria, la de Pasqua Florida. I si esteu a Ontinyent, us esperem a la plaça de la Vlla per tal de cremar les vostres Velles, i en ser que siga l'hora, comerem tots junts amb els rastres de llaunes, i tocarem tambors, i rodarem matraques i bufarem xiuletets. Tot el que siga menester per a fer el major soroll possible, que és la Nit dels Panderos! Au, ja ho sabeu. Apintar la vostra Vella Quaresma com creureu convenient. I si la pengeu a l'escola, recordeu-vos-en de tallar-li el peuet el divendres; així sabreu quant falta per començar les vacances de Pasqua! Ja heu pensat en preparar el vostre catxinulo? Eí, recordeu que no cal guardar la Vella Quaresma! En trencar l'últim peuet cal esgarrar-la o cremar-la. Diuen que això porta sort... i si fóra deveres?

"Carnestoltes moltes voltes, Pasqua de mes a mes, fada!, totes les dies... Quaresma, no tomes més!!!!"

Dates de trencament dels peuetes 2007
*Dissabtes de Quaresma per la nit a casa,
o divendres a classe...*

Primer peuet	24 de febrer
Segon peuet	3 de març
Tercer peuet	10 de març
Quart peuet	17 de març
Cinqué peuet	24 de març
Sisé peuet	31 de març
Seté peuet	7 d'abril

